

DEFINITIEF VERSLAG VERGADERING 27 januari 2025

Vastgesteld na een schriftelijke ronde

Tijd: 14.00 -17.00 uur

Locatie: Pasangrahan (vergaderzaal Eilandsraad)

Aanwezig:

- Gezaghebber dhr. J. Soliano (voorzitter)
- Dhr. M. Stegers (vicevoorzitter) en mw. M Buys (secretaris)
- OLB: gedeputeerde C. Abraham
- Usibo: dhr. N. Willem, mw. M. Abraham
- BFB: dhr. P. Coolen, dhr. E. Carillo
- KvK: mw. S. Pieter

Adviseurs:

- SZW: dhr. G. Meijer
- OLB: dhr. E. Cicilia, mw. G. van den Heuvel

Presentatie:

- dhr. D. Frans (teamleider arbeidsinspectie)

Afwezig met kennisgeving:

- OLB: gedeputeerde N. Francees-Den Heyer
- Usibo: dhr. C. Kwidama en dhr. A. Vrolijk
- BFB: mw. V. de Windt en mw. A. Romeijnders
- KvK: dhr. P. Martha en dhr. J. Balentien
- SZW: mw. M. Prinsenber

1. Opening en huishoudelijke mededelingen

De gezaghebber opent de vergadering en heet iedereen van welkom. Dit is de eerste vergadering van 2025 en het belooft een uitdagend jaar te worden voor de Centraal Dialogo. Hij geeft aan hoe belangrijk het is dat we als leden van de CD eensgezind blijven en ons inzetten om resultaten te bereiken. Hij geeft aan dat hij zelf helaas iets eerder weg zal moeten en niet de hele vergadering kan bijwonen.

De vice-voorzitter heet iedereen ook welkom. Er zijn veel afmeldingen vandaag vanwege ziekte en personen die niet op Bonaire zijn.

2. Verslag vergadering 28 oktober 2024

Het verslag is na een schriftelijke ronde vastgesteld

3. Bespreken actielijst vergadering 28 oktober 2024

Er zijn geen vragen of opmerkingen naar aanleiding van de actielijst.

4. Gesprekken afgelopen periode

Schuingedrukt gesprekken die nog niet hebben plaatsgevonden

Nr	Datum	Ministerie/organisatie	CD	Toelichting
1	8-11-2024	Gesprek delegatie EZK	Afvaardiging CD	Economische ontwikkeling CN (zie verslag)
2	15-11-2024	Overleg Basismandje	Werkgroep CD	Zie verslag
3	19-11-2024	Gesprek kwartiermaker College rechten voor de mens	Afvaardiging CD	Zie verslag
4	5-12-2024	Belastingdienst CN	Secretaris en afvaardiging BFB	Gesprek over aanslagen en afbetalingsregelingen mensen met lage inkomens (zie verslag)
5	9-12-2024	Gesprek delegatie DNB	Afvaardiging CD	Economische ontwikkeling, bancaire aangelegenheden en betalingsverkeer. (zie verslag)
6	10-12-2024	Digitale informatiebijeenkomst juridisch loket door J&V	Secretaris	Per email informatie hierover gedeeld met CD
7	16-12-2024	Gesprek Jaap Kos over Belastingplan CN	Vice-voorzitter en secretaris	Belastingplan 2025 + aanpak gesprekken in 2025 (geagendeerd)
8	6-1-2025	Kennismaking nieuwe liaison J&V	Vice-voorzitter en secretaris	Kennismakingsgesprek
9	14-1-2025	Bezoek Nationaal Coördinator Racisme en Discriminatie	Afvaardiging CD	Zie verslag
10	17-1-2025	Hoogleraar economie en hoogleraar arbeidsrecht	Afvaardiging CD	Gesprek over arbeidswetgeving EN en CN (opdracht SZW)
11	21-1-2025	Kennismaking Aksezo	Vice-voorzitter en secretaris	Kennismakingsgesprek
12	6-2-2025	<i>MinFin (Jeroen Adeler en Kim Boon)</i>	Vice-voorzitter en secretaris	
13	3, 4 of 5 maart	<i>Araya Sumter (DG SZW)</i>	<i>Afvaardiging CD</i>	
14	3 of 4 april 2025	<i>BZK DG Arne van Hout – Openbaar bestuur en democratische rechtsstaat</i>	<i>Afvaardiging CD</i>	

Verstuurde brieven

- 29 oktober: brief aan MinFin met reactie op Belastingplan BES 2025
- 12 november: brief aan TK-cie Financiën met steun voor amendement Belastingplan BES 2025
- 22 november: brief met reactie op rapport commissie sociaal minimum CN (aan BZK en andere ministeries)

Alle verstuurde brieven staan op de website van de CD

5. Presentatie postvoorziening door FXDC Post

Er wordt een apart moment ingepland voor een presentatie door FXDC. Verzoek om per delegatie afvaardiging door te geven zodat dit ingepland kan worden.

6. Presentatie Arbeidsinspectie

Dhr. D. Frans, teamleider Arbeidsinspectie, geeft een presentatie over het werk van de Arbeidsinspectie. De presentatie is als bijlage bij het verslag gevoegd.

Momenteel is de Wet Minimumloon een belangrijk punt van aandacht. Vanwege de verhoging voldoen niet alle werkgevers hieraan. Dan wordt bijvoorbeeld overwerk niet uitbetaald, of het salaris wordt te laat betaald. Het is soms lastig om dit goed uit te zoeken. De werknemer levert informatie aan zoals bijvoorbeeld een salarisslip. Dit zou eigenlijk vergeleken moeten worden met de bankgegevens, maar als bijvoorbeeld de werknemer een lening heeft bij de werkgever, dan kan er al een verschil tussen zitten. Dit onderzoek kost veel tijd.

Het vermoeden is verder dat er in bepaalde sectoren sprake is van uitbuiting. Dat is een belangrijk speerpunt voor dit jaar om actief mee aan de slag te gaan. Ook wil de Arbeidsinspectie meer samenwerken met externe partijen, zoals de vakbonden en de werkgevers.

De vice-voorzitter dankt dhr. Frans voor zijn presentatie en toelichting.

7. Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Dhr. G. Meijer (SZW) geeft een presentatie over de cijfers van SZW. De presentatie is als bijlage bij dit verslag gevoegd.

Er is een vrij grote groep mensen die op Bonaire niet een volledig AOV krijgen, maar deels AOV hebben opgebouwd in Nederland of in één van de andere landen van het Koninkrijk. Deze moeten in dat betreffende land worden aangevraagd en vaak moeten hier jaarlijks formulieren voor worden ingevuld. Dat is best een hindernis voor veel mensen en SZW probeert deze mensen daarbij te helpen.

Het ziekteverzuim op Bonaire ligt volgens de bedrijfsarts lager dan in Nederland. Veel mensen gaan juist eerder aan het werk dan dat de bedrijfsarts adviseert, omdat ze het geld nodig hebben.

Er is een groep kinderen die wel in de basisadministratie staat, maar die geen kinderbijslag krijgt. Een deel van deze groep is lastig door SZW op te sporen. Het is geen optie om kinderbijslag automatisch uit te laten betalen, want de kinderbijslag is bedoeld voor de opvoeders van het kind en dat zijn niet altijd de ouders.

Het aantal mensen met AOV is flink gestegen, mede omdat er actiever geworven wordt en ook Aksezo hieraan meewerkt. Voorheen durfden mensen zich soms niet te melden vanuit schaamte.

Het aantal aanvragen voor ontslagvergunningen is erg laag en komt niet overeen met de signalen die SZW krijgt. Hier zijn verschillende oorzaken voor te bedenken: werkgevers ontslaan een medewerker zonder aanvraag te doen en werknemers zijn niet altijd op de hoogte van hun rechten. Of een werkgever koopt het af zonder het te melden bij SZW. Ook kan het zijn dat tijdelijke vergunningen of nulurencontracten worden stopgezet, dat loopt niet via SZW.

De vice-voorzitter geeft aan dat er signalen zijn dat mensen zich in de bouw melden met de vraag om werk, omdat ze werkloos zijn. Dat zie je niet terug in de cijfers. Het zou helpen als er snel een ww-regeling komt, zodat mensen zich melden om een uitkering te krijgen en we op die manier ook meer inzicht krijgen in deze groep.

Dhr. Coolen vraagt aandacht voor mensen die met een TWV werken, maar na een paar maanden stoppen of ontslagen worden. Mogen zij dan wel elders aan de slag?

Dhr. Meijer geeft aan dat er bij Plenchi meer aandacht komt om te bemiddelen tussen werkgevers en werkzoekenden, ook voor werknemers die lastig te plaatsen zijn. Hij geeft verder aan dat de inkomensgrens voor kosteloze rechtsbijstand is verhoogd. SZW doet de intake voor zulke aanvragen.

Dhr. Willem vraagt aandacht voor het weduwenpensioen voor situaties waar mensen hebben samengewoond en niet gehuwd waren. Dhr. Meijer geeft aan dat ze hiervoor gebruik kunnen maken van de mogelijkheid om maatwerk toe te passen.

SZW werkt aan een ww-regeling die tijdelijk, voor maximaal 3 maanden, een vergoeding geeft bij ongewenste werkloosheid. Zo lang de arbeidsmarkt goed is, zou dit een goed begin zijn.

8. Koopkracht 2025 en sociaal minimum

De vice-voorzitter stelt voor dat de CD dit jaar voor een Akkoord 2.0 gaat. En deze keer niet alleen met de leden van de CD, maar ook met de ministeries. Een stap om dit te bereiken is een mini-conferentie met afvaardigingen van de ministeries. Hierover zijn al gesprekken met BZK en SZW.

Gedeputeerde Abraham staat hier achter en stelt daarnaast voor om niet alleen naar de Rijksoverheid te kijken, maar ook te kijken wat er lokaal bereikt kan worden. Het OLB staat open om zaken te bespreken en te kijken welk laaghangend fruit er is dat geplukt kan worden. Dus twee aparte trajecten: korte termijn een overleg met OLB en daarnaast inzetten op een akkoord met het Rijk.

Dhr. Coolen geeft aan dat hij veel frustratie heeft ervaren in de afgelopen 2 a 3 jaar. Vanuit de CD zijn zoveel plannen aangedragen, maar er wordt niet integraal gekeken en het ontbreekt aan coördinatie om het sociaal minimum te realiseren. Hij is bereid om met het OLB te overleggen, maar hij vraagt zich af hoeveel er lokaal bereikt kan worden zonder de betrokkenheid van het Rijk. Hij is voorstander van een Akkoord met de ministeries, maar dit zou niet vrijblijvend moeten zijn en echt moeten leiden tot concrete afspraken. Er moet met ons gepraat worden in plaats van over ons.

Dhr. Willem staat ook achter beide initiatieven, maar vraagt zich af welke rol het OLB precies kan spelen omdat het OLB bijvoorbeeld niet aan inkomenspolitiek mag doen.

Gezaghebber Soleano vult aan dat beide mogelijk is en dat het OLB dichterbij de burger staat dan het Rijk en aan bepaalde knoppen kan draaien. Hij doet de suggestie om ook VNG te raadplegen omdat gemeentes in Nederland er ook tegenaan lopen dat beleid niet altijd goed is afgestemd op de wensen van de gemeentes.

Gedeputeerde Abraham geeft aan dat er meerdere wegen naar Rome leiden en dat op z'n minst gestart kan worden met kijken naar wat wel mogelijk is. Het gaat dan niet om de grotere thema's die meer tijd kosten, zoals OV. Hij vraagt de aanwezigen welke knelpunten er zijn die opgelost zouden moeten worden.

Dhr. Coolen geeft een aantal voorbeelden: geen generieke maatregelen meer, ondersteuning voor het bedrijfsleven, betere datavoorziening.

Gedeputeerde Abraham geeft aan dat deze doelstellingen breed gedeeld worden, maar welke concrete maatregelen zouden we daar nu voor kunnen nemen om daar te komen?

De vice-voorzitter concludeert dat we 2 vervolgacties zullen oppakken:

- op korte termijn wordt een informele sessie georganiseerd voor quick wins die het OLB kan oppakken
- er wordt een mini-conferentie voorbereid met de ministeries om te komen tot een Akkoord 2.0

Verder zal de CD in elk gesprek met stakeholders dit punt blijven benoemen: de wens voor meer afstemming, minder generieke maatregelen en het meer betrekken van Bonaire bij beslissingen.

9. Onderzoeksbudget

Gedeputeerde Abraham geeft aan dat het OLB middelen heeft begroot voor data-analyse en dataverzameling. Op termijn krijgt mogelijk het CPB een rol, maar tot die tijd willen we niet stilzitten. Kan de CD aangeven welke wensen er leven?

Dhr. Coolen reageert en geeft aan dat het belangrijk is om te onderzoeken wat de effecten zijn van de verhoging van het WML, het aflopen van de subsidies en het nieuwe Belastingplan. Er gaan veel mensen op achteruit. De vraag is zelfs of de mensen met een verhoogd WML nu beter af zijn dan drie jaar geleden.

De CD zou een onderzoeksbureau kunnen vragen om een model te ontwikkelen op Bonaire waarmee de impact van bepaalde keuzes op de koopkracht en op de economie (waaronder de kosten van het bedrijfsleven) kan worden doorgerekend. Het OLB zou hier dan budget voor beschikbaar stellen, omdat het onderzoeksbudget van de CD waarschijnlijk niet toereikend is.

In het verleden zou de Universiteit van Groningen een model hebben opgesteld, maar dat is nooit gepubliceerd. De secretaris zal navraag doen waar dit model is gebleven en of dit nog beschikbaar is.

Een ander voorstel voor de besteding van het onderzoeksbudget van de CD is een eigen onderzoek naar soorten ondernemingen op Bonaire en hoe vaak die voorkomen. Vanwege het gebrek aan goede data zal een beschrijving gemaakt worden van verschillende soorten bedrijven (aantal werknemers, hoogte salarissen, aantal WML-ers, omzet, winst e.d.) en zal bij verschillende administratiekantoren geïnventariseerd worden hoe veel van elk type bedrijf voorkomt.

De CD stemt hier mee in.

Per geleding zal een afvaardiging doorgegeven worden voor de werkgroep die deze onderzoeken begeleidt.

10. Belastingplan

Iedereen kan zich vinden in de notitie die is opgesteld ter voorbereiding op het gesprek met het Ministerie van Financiën.

Dhr. Willem vraagt zich af of we wel apart met het Ministerie van Financiën moeten praten als we een integrale aanpak willen.

De vice-voorzitter licht toe dat we moeten blijven praten met alle stakeholders, maar dat we daarnaast moeten inzetten op een integrale aanpak. Dat is ook de inzet van het gesprek met MinFin.

11. Belastingdienst

Naar aanleiding van het signaal dat er veel mensen in de problemen lijken te komen als gevolg van een inhaalslag bij de Belastingdienst om belastingschulden te vorderen, heeft een afvaardiging van de CD een gesprek gehad met de Belastingdienst. Ook hebben de secretaris en de vice-voorzitters een gesprek gehad met Akceso waar deze problematiek ook besproken is.

Naar aanleiding van dit gesprek stelt de vice-voorzitter voor om een brief op te stellen voor de Tweede Kamer, met een aantal zorgen:

- De invorderingsregeling voor CN houdt er geen rekening mee dat in CN het WML niet op 130% van het sociaal minimum ligt zoals in Europees Nederland. Dat betekent dat wanneer de regeling stelt dat er ingevorderd mag worden tot 70% van het WML omdat iemand dan nog steeds rond zou moeten komen, voor de situatie in CN niet opgaat. Dit zou aangepast moeten worden zo lang het WML niet op 130% van het sociaal minimum is bepaald.
- De invorderingsregeling houdt ten onrechte geen rekening met eventuele andere schulden die iemand heeft.
- Er zou gewerkt moeten worden aan een CN-variant van de WSNP om schuldsanering minder moeilijk te maken.

Als dit niet opgepakt wordt, zou het een vergelijkbaar schandaal kunnen worden als de toeslagenaffaire in Nederland, zeker omdat er signalen zijn dat de Belastingdienst regelmatig fouten maakt. Als er dan een bezwaar wordt ingediend wordt vaak het bedrag aangepast. Als mensen niet weten dat dit kan of hoe dit moet, lopen ze mogelijk een verlaging van de aanslag mis.

12. Basismandje en supermarktprijzen

De secretaris zal met Tienda pa Konsumido contact opnemen om een voorstel te doen voor een aangepaste (vereenvoudigde) lijst met producten die frequent vergeleken zullen worden.

13. Openingstijden winkels

De gedeputeerde is inmiddels niet meer aanwezig; de terugkoppeling zal via email gedaan worden.

14. Jaarverslag CD 2025

De secretaris heeft een concept jaarverslag opgesteld. Hier zijn geen opmerkingen over en het Jaarverslag wordt vastgesteld.

15. Evaluatie CD 2025

De vice-voorzitter stelt voor dat alle leden een vragenlijst invullen om aan te geven wat er goed gaat en wat er verbeterd kan worden. Iedereen stemt hiermee in.

16. Vergaderrooster 2025

Het vergaderrooster wordt vastgesteld zoals voorgesteld:

- Maandag 27 januari
- Maandag 14 april
- Maandag 16 juni
- Maandag 1 september
- Maandag 27 oktober
- Maandag 8 december

17. Rondvraag en sluiting

Dhr. Coolen geeft aan dat er op de vorige CD-vergadering een toezegging is gedaan door de gezaghebber dat er een terugkoppeling zou volgen op de brief van BFB over de zorgen over de energievoorziening op Bonaire naar aanleiding van de black-outs. De brief was naar de Eilandsraad gestuurd en vervolgens ook aan de Gezaghebber. Hier is tot frustratie van BFB geen enkele reactie op gekomen.

WEB heeft verschillende schadeclaims van bedrijven afgewezen. BFB heeft ook met ILT contact gehad en ILT gaf aan nog in afwachting te zijn van een toelichting door WEB op de stroomstoringen. BFB wil graag dit onderwerp op de agenda van de CD en steun van de andere leden van de CD omdat de stroomvoorziening van groot belang is voor bedrijven op Bonaire.

De vice-voorzitter geeft aan dat gedeputeerde Den Heyer bij de voorbespreking het punt inbracht over dat momenteel op Bonaire geen regeling geldt voor kinderen die 18 worden en nog op school zitten. De kinderbijslag vervalt, maar omdat ze nog geen studie volgen krijgen ze geen studiefinanciering. In Nederland krijgen deze leerlingen een voorziening, maar die regeling geldt niet voor Caribisch Nederland. Nagegaan zal worden om hoeveel leerlingen dit gaat en dan zal met OCW contact worden opgenomen om hier een regeling voor te treffen.

Dhr. Willem geeft aan dat er bij de naschoolse opvang rare dingen gebeuren. Er zijn organisaties die het geld belangrijker vinden dan educatie en veiligheid. Er wordt gevraagd of het niet beter is dat de kinderopvang een publieke voorziening zou moeten worden. Nu is het lastig voor de overheid om in te grijpen.

Dhr. Coolen geeft aan dat het positieve van het huidige systeem is dat er concurrentie is, de kinderopvang is daardoor heel betaalbaar. Er zou eerder gezocht moeten worden in de oplossing van certificering of beter toezicht. Ook omdat er heel veel organisaties zijn die het wel goed doen.

De vice-voorzitter dankt iedereen voor de aanwezigheid en inzet en sluit de vergadering.

Actielijst na vergadering 27 januari 2025

Omschrijving	Organisatie	Status
--------------	-------------	--------

Afvaardiging doorgeven voor presentatie TWV-pilot	Allen	Doorgegeven Afspraak wordt nog ingepland
Uitwerking wijziging Eilandbesluit winkeltijdenwet	OLB	Open
Navragen wijze van examinering beroepsopleidingen	Secretaris en vicevoorzitter	Open (er volgt nog een gesprek)
Situatie met Forma oplossen	OLB	Wordt aan gewerkt
BC deelt de brief aan EZK over stopzetten subsidies met CD	OLB	Open
Afvaardiging doorgeven voor presentatie FXDC	Allen	Open
Vorbereiden mini-conferentie met ministeries	Secretaris en vicevoorzitter	Open
Organiseren informele sessie over quick wins die OLB kan uitvoeren	Secretaris	Open
Navragen naar model van Rijksuniversiteit Groningen	Secretaris	Open
Opvragen offerte voor modelmatig onderzoek effecten verhoging WML, verhoging energierekening en aanpassing belastingplan op koopkracht en op economie	Secretaris en vicevoorzitter	Open
Onderzoek laten doen naar soorten ondernemingen op Bonaire	Secretaris en vicevoorzitter	Open
Afvaardiging doorgeven voor werkgroep begeleiding onderzoeken	Allen	Open
In overleg met Tienda een aangepaste lijst met producten samenstellen voor de prijsvergelijking	Secretaris	Open
Evalueren functioneren CD	Allen	Open
Doorgeven hoeveel leerlingen 18 zijn en nog op school zitten	OLB	Open
Contact opnemen met OCW over regeling voor leerlingen die 18 zijn en nog op school zitten (en dus geen kinderbijslag meer krijgen)	Secretaris en vicevoorzitter	Open

Toezeggingen/afspraken ministeries

Ministerie	Omschrijving	Status
BZK	Verzoek vertegenwoordiging CD-vergaderingen (Brief CD van 15 februari 2023)	Open
BZK	Onderzoek naar betere/ structurele datavoorziening	Open
BZK	Reactie op brief CD mbt rapport sociaal minimum CN	Open
EZK/BZK (gesprek 12 november)	In gesprek met CPB over taak in CN + onderzoeken wettelijke grondslag hiervoor	Open
EZK/BZK (gesprek 12 november)	Data CBS toegankelijker maken voor CD	Open